

Received / Makale Geliş Tarihi 22.06.2025
Published / Yayınlanma Tarihi 31.08.2025
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 9 (57)
pp / ss 832-835

Research Article/Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.17014165
Mail: editor@pejoss.com

Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih Demirdağ
<https://orcid.org/0000-0002-3179-7994>
Hakkâri Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Hakkâri / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/00nddb461>

Göçün Dişileştirilmesi: Kadın Göçünde Çeşitli Nedenler

The Feminization of Migration: Various Reasons for Women's Migration

ÖZET

Modern dünyada göç problemi özellikle de kadınların göçü pek çok disiplin tarafından ele alınan mühim bahisler arasında yer almaktadır. Göçün insanlığın kökeni kadar eski olduğu bilinmektedir. Zira göç, insanın var olduğu ilk andan itibaren günümüze kadar devam eden sosyal bir hareketliliklerdir. İlk göçlerin esasen hayatta kalma ve yaşamı sürdürme maksatlı yapıldığı bilinmektedir. Fakat günümüzde insanlar ekonomik, politik, eğitim veya daha iyi bir yaşam koşulu gibi birçok nedenle göçe yönelmektedir. Son yıllarda ise göçmen nüfustaki kadınların oranının arttığı bilinmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada göç olgusu, kadınların göçü ve bu göçlerin sosyal nedenleri teorik olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç olgusu, kadın göçü, göçün nedenleri

ABSTRACT

In the modern world, the problem of migration, especially the migration of women, is among the important issues addressed by many disciplines. It is known that migration is as old as human history. Migration is a social movement that has continued from the first moment of human existence to the present day. It is known that the first migrations were made mainly for the purpose of survival and survival. But today, people tend to migrate for many reasons such as economic, political, education or a better living condition. It is known that the proportion of women in the immigrant population has increased in recent years. Therefore, in this study, the phenomenon of migration, the migration of women and the social causes of these migrations were examined theoretically.

Keywords: Migration phenomenon, women's migration, reasons for migration.

1. GİRİŞ

Tarih boyunca insanların sürekli hareket halinde olduğu bilinmektedir. İnsanların ataları yaşam koşullarını iyileştirmeden etnik sebeplere ve siyasi aktörlerin zorlamasından güvenlik gibi nedenlere kadar yaşadıkları bölgeyi değiştirmiştir. Paleolitik dönemden neolitik döneme kadar geçmişte erkeklerin dış işlerle uğraştığı ya da başka bir söylemle evin dışında çalıştığı bilinmekteydi. Kadınlarsa iç mekânda çalışıyor; çocuk bakımı ve yemek gibi işlerle uğraşıyordu. Çağımıza baktığımızda ise kadınların artık kendilerini bu görevlerle sınırlandırmadığını görmekteyiz. Bu açıdan kendilerine iyi bir imkânın verilmediği ve beklentilerinin sunulmadığı durumlarda kadınlar, daha iyi bir konuma ulaşmak için göç ve mekânsal hareketliliğe başvurmuştur. Aynı zamanda eğitim seviyesinin yükselmesi, ataerkil zihniyetin buharlaşması ve kadınlar arasında statü, sosyal hareketlilik arzusunun artması ve daha fazla mekânsal hareketlilik, göç eylemine sebep olmuş ve berberinde hem iç hem de dış göçte göçmen kadınların sayısını önemli ölçüde arttırmıştır.

2. GÖÇ OLGUSU

Göç (migration), birtakım kriter ve şartlara bağlı gerçekleşen sosyal bir olgudur. Homo Sapiens'in yeryüzüne ayak basmasıyla beraber göç, doğal afetlerden kaçmak, yiyecek ve barınak bulmak maksatlı gerçekleştirilen bir eylemdir (aktaran Özyakışır, 2013: 6). Bu açıdan Türk Dil Kurumu göçü; "siyasi, toplumsal, ekonomik sebeplerle bireylerin ya da toplulukların bir topraktan başka bir toprağa, bir

ikametgâh yerinden başka bir ikametgâh yerine gitme, taşınma, hicret¹ ve muhaceret” olarak tanımlanmıştır.² Mekânlar arasında yer değişimi olarak ifade edilen göç (Güvenç, 1996), bireylerin psikolojik ve ruhsal durumları dışında sosyo-kültürel alana dair etkileri olan bir olgudur (Ekici & Tuncel, 2015: 11). BM Nüfus Bürosu’nun yapmış olduğu izah açısından da göç; “kişinin köken aldığı yerden başka bir yere giderek kalıcı olarak yerleşmesi ve ikamet yerinin değişmesi” bağlamında tanımlanmıştır (Süt, 2017). Göç eden bireylese göçmen, mülteci ve sığınmacı olarak ifadelendirilmiştir.

Stephen Castles ve Mark J. Miller şu anki zaman dilimini ‘göç çağı’ şeklinde beyan etmektedir (Özgöker ve Doğan, 2019: 5). Bu minvalde göçü benîâdemin varoluşuyla cereyan eden mekân değişiklikleri olarak da ifade edebiliriz; fakat şu anki dönemde, bahsedilen uluslararası göç mevzusunun meydana gelmesine modern ulus devlet ve ardında vatandaşlık kavramları sebep olmuştur. Göçle ilgili bazı kavramlar aşağıda izah edilmiştir;

Aile göçü: Ailenin toplu göçü olarak ifade edilebilir.

Bireysel göç: Kişi kendi kararıyla, birikimi ve becerisi ile göç eder.

Beyin göçü: İyi eğitim almış yetenekli işgücünün, yetiştiği az gelişmiş bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye göç etmesidir (Koçak ve Terzi, 2012: 173).

Gizli göç: “Yasadışı” ifadesi farklı anlamlar içerebileceğinden, IOM’nin bu ifade yerine “gizli göç” teriminin karşılığı olarak “göçle ilgili kurallara aykırı bir şekilde gizlice göç etmek” ifadesini kullandığı görülmektedir (IOM, 2009).

Gönüllü göç: Kişilerin kendi arzuları ile bir kısıtlama veya zora maruz kalmadan giriştikleri göç eylemidir (Yılmaz, 2014).

Zorunlu göç: Savaş ve doğal afet gibi durumlarda insanların iradesi dışında yapılan göçtür.

Düzenli göç: Bulunduğu ülkeden çıkışı ve ev sahibi olan ülkeye yasa ve yönetmeliklere göre yasal uygulamalar dahilinde yapılan ikametgâh değişikliğidir.

Düzensiz göç: Göçü alan, veren ve transit geçiş olan ülkelerin yasal uygulamaları dışında yapılan hareketliliklerdir.

İşgücü Göçü: İş ve iş bulmak için yapılan bu göçlere emek göçü de denir (Naz, 2015).

Geçici (işçi) göçü: Belirli bir amaç ya da işi gerçekleştirmek için, yılın belirli zamanlarında herhangi bir bölgeye ya da ülkeye insan hareketidir (Naz, 2015).

Döngüsel göç: Ülkeler arasında cereyan eden ve belirli vakitlerde kalıcı veya geçici meydana gelen insan eylemidir.

İç göç: Bir ülke içinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi bir mekândan bir diğer mekâna yerleşmek gayesi ile gerçekleştirilen nüfus eylemleri olarak tanımlanmaktadır (Üner, 1972).

Uluslararası göç: Uluslararası sınırın aşılması ile bireylerin veya toplulukların geçici ya da kalıcı olarak başka bir ülkede ikamet etmek amacıyla ülkelerinden ayrılmalarıdır (Topçu ve Beşer, 2006).

3. GÖÇÜN GENEL NEDENLERİ

Bireylerin bulundukları habitusta bir rahatsızlık hissetmeye başladıkları ve problemlerinin arttığı nokta, göçün başlangıç çıkış noktası olarak yorumlanmaktadır (Sirkeci, 2020). Bireylerin çoğunluğu iş, kariyer, eğitim ve ailesel nedenlerle uluslararası göçe başvururken, bir diğer kısım da zulüm, baskı ve çatışma, felaket ve çevresel bozulmalar, iklim veya zorlu koşullardan dolayı ülkelerinden ayrılmak durumunda kalmaktadır. Buna ilaveten ekonomik, siyasal ve sosyal boyutlu göç nedenlerinin olduğu gibi dini ve eğitim gibi farklı nedenlerinin de olduğu bilinmektedir. Siyasi ve ekonomik nedenleri savaş ve sosyal çatışmalar olarak ifade edebiliriz. Aynı zamanda ekonomik sebeplerin en mühim sıkıntısı işsizliktir. Sosyal nedenler düşünüldüğünde eğitim sisteminin yetersizliği; sağlık açısından bireylerin sağlık problemlerini giderici tedavi ya da ilacın yaşadığı ülkede bulunmaması; güvenlik açısından ise kişinin bulunduğu ülkede can ve mal güvenliğini koruyamayacağı düşüncesi etkili olmaktadır.

¹ Göçmek: Hicret etmek, göç etmek (Dehkhoda, 1377: C. 14 / 21862).

² Türk Dil Kurumu, “Göç”, 2019. (Erişim Tarihi: 02.2.2020), www.tdk.gov.tr.

4. KADIN GÖÇÜ ve NEDENLERİ

Genel olarak literatürlere bakıldığında göç eden nüfus içerisindeki büyük bir kısmın çocuklar ve kadınlardan oluştuğu görülmektedir (Kurtuldu ve Şahin, 2018). Literatürde göçün kadınsılaşması ya da dişileştirilmesi, “göçü kadının tek başına gerçekleştirmesi” olarak ifade edilmiştir (Kaypak, 2017: 7). Nitekim son yıllarda geçmişe nazaran kadın göçünün arttığı ve kadınların erkelere oranla daha sık ve fazla göç etme yöneliminde olduğu bilinmektedir. Bu eğilim daha çok kısa mesafeli ve bölgeler arasında yapılan göç faaliyeti tekelinde ele alınmaktadır (Ravenstein, 1885: 197-198). Gelişmiş ülkelere, bilhassa ekonomik sebeplerle kadın göçün sayısı 1960’lı yılların ortalarında hızla artmıştır (Kara ve Nazik, 2018). Ayrıca modern dünyada her iki göçmenden birinin kadın olduğu bilinmektedir.

Uluslararası göçün “dişileştirilmesi” gelişmiş ülkelerde artan bakım talebi ile de ilgilidir. Kadınların işsizliği; eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerde kamu sektörü bütçe kesintileri nedeniyle artış göstermektedir. Kadınlar ayrıca inşaat, tarım işleri ve perakendecilikte daha az istihdam edilmektedir. Göç, aileyi para transferi ile kurtarmanın daha kolay bir yöntemi gibi görünmektedir. Ayrıca bu durumun önemli nedenlerinden biri son kırk yılda dünyadaki kadın göçünün görünür olması ve yoksulluk ile işsizlik gibi durumların yoğun olduğu ülkelere doğru genellikle ev ve bakım hizmetlerinde, fuhuş ve eğlence sektöründe çalışmak üzere yoğun bir kadın göçünün gerçekleşmesidir. Bu bağlamda göç eden kadınlar; satış personeli görevinde, mekânlarda garsonluk pozisyonunda, imalat atölyelerinde işçi mevkiinde, kadın bakımı ve ev işlerinde, turizmde ucuz işçiler veya seks işçiliği (sexworker) gibi konumlarda kayıt dışı olarak çalışmaktadır (Coşkun, 2017).

Ekonomiye dayalı sebepler olarak belirtilen daha müferrih bir yaşam koşulu rüyasının yanı sıra savaş döneminde veya sırasında kadına yapılan şiddet (bu şiddetin bünyesinde cinsel şiddetten bahsedilmektedir) kadınların göçe meyletme yönelimini tetiklemektedir (Buz, 2007: 39-40). Kadınlar ayrıca sosyal cinsiyet eşitsizliğiyle perdahlanmış geleneklerden mütevellit insan hakları ihlalleriyle karşı karşıya kalmaktadır ve ataerkil zihniyete tabii toplum tipinde inşa edilen sosyal cinsiyet vasıfları (rolleri) nedeniyle de göçe karar vermektedir (Buz, 2007: 40).

Yoksulluk, geçim sıkıntısı, aile desteğine duyulan ihtiyaç kadınlar için göçün önemli nedenlerindendir. Ayrıca kadınların geleneksel kısıtlamalar (ataerkil zihniyet, baskı vs.) ve hareketlilik karşısında güçlü hale gelebilmesi açısından kadınlar eğitim için göç edebilmektedir. Zira eğitim düzeyinin yükseltilmesi günümüzde kadın göçündeki artışı körüklemektedir.

Göç olayının kadınlar üzerinde bazı tesirleri bulunmaktadır. Bu anlamda örneğin göç, kadının toplumsal yaşantısını, iş ve mesleki hayatını, akraba, evlilik ve aile ilişkilerini ayrıca kariyer ve eğitimi ile bedensel ve ruhsal sağlığını etkileyebilmektedir. Ayrıca kadınların göç ettikleri bölge veya ülkenin dilini konuşamaması (bilmemesi) eğitim ve kariyerinin ilerlemesine engel olan en mühim unsurdur (Kurtuldu ve Şahin, 2018).

5. SONUÇ

Göç, kadınlar açısından bir bağımsızlık, özgüven ve yüksek bir sosyal statü menbağı olabilir. Göçle ilgili çalışmalardan elde edilen verilere göre kadınların yaşlarındaki ilerleme, eğitim seviyelerindeki yükseliş, bağımsızlığının artması ve aile içerisindeki konumu gibi unsurlar kadını göç eylemine yöneltmektedir. Göçü etkileyen faktörleri; ekonomik, mesleki, sosyal/politik, kültürel, duygusal ve ailevi unsurlar olarak sıralayabiliriz. Ayrıca şu da unutulmamalıdır ki göç eden kadınların adaptasyon problemlerinde dil, sosyal mesafe, din/mezhep farklılıkları ve ayrımcılık tesirli olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Coşkun, E. (2017). Türkiye’de Kağıtsız Göçmen Kadınlar ve Sosyal Hizmetler. *Çalışma ve Toplum*. 3(54), 1299-1316.
- Buz, S. (2007). Göçte Kadınlar: Feminist Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18 (2), 37-50.
- Dedeoğlu, S., & Ekiz G., Ç. (2020). Göç Teorileri, Göçmen Emegi ve Entegrasyon: Kadınların Yeri. İçinde K. Danış (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Göç Araştırmaları*. İstanbul: *Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi (SU Gender) ve Göç Araştırmaları Derneği (GAR)*. 18-37.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Dergisi*, 5(9). 9-22.

- Güvenç, B. (1996). Göç Olgusu ve Türk Toplumunu. Ulusal Sosyoloji Kongresi: *Toplum ve Göç*. Sosyoloji Derneği Yayınları.
- International Organization For Migration, IOM. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Edt. Bülent Çiçekli. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü.
- Kara, P., & Nazik, E. (2018). Göçün Kadın ve Çocuk Sağlığına Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 58-69.
- Kaypak, Ş. (2017). Göçün Kadınlaşması: Göç Olgusuna Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Bakmak. A. Yatkın (Ed.), *Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu İçinde* (S. 1585-1604). Fırat Üniversitesi.
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri, *Kaû-İibf Dergisi*, 3(3), 164. 163-184.
- Kurtuldu K., & Şahin E. (2018). Göçün kadın yaşamı ve sağlığı üzerine etkileri. *Ordu University Journal of Nursing Studies*, 1(1), 37-46.
- Naz, Y. (2015). Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikası ve Uluslararası Göçün Türkiye’deki Güncel Sorunları, *Süleyman Demirel Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*.
- Özgöker U. Doğan G. (2019). *Uluslararası Göç ve Mülteci Krizi*, Der Yayınları.
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws Of Migration. *Journal Of Statistical Society Of London*, 2(48), 167-209.
- Sirkeci, İ. (2020). Göç Meselesi. *Pasajlar Dergisi*, 11-34.
- Süt, H. K. (2017). Suriye’den Göç Eden Kadınlar ve Üreme Sağlığı Sorunları. *Sağlık ve Toplum*, 27(1), 3-7.
- Topçu, S., & Beşer, A. (2006). Göç ve Sağlık. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(3), 37-42.
- Türk Dil Kurumu, “Göç”, (2019), www.tdk.gov.tr.
- Üner, S. (1972). *Nüfusbilim Sözlüğü*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri. *International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic*, V: 9/2, 685-1704.